

Veileder til omtale av selvmord

Innledning

Vær Varsom-plakatens punkt 4.9 om omtale av selvmord og selvmordsforsøk ble vesentlig endret fra nyttår 2024. Den nye teksten reflekterer endringene som gradvis har skjedd både i samfunnet og i den praktiserte presseetikken gjennom flere år.

Selvmord er et alvorlig samfunnsproblem som mediene bør og kan dekke. Noen ganger er det også aktuelt å omtale enkeltstående selvmord eller selvmordsforsøk. Mediene kan bidra til økt kunnskap og avkrefte myter rundt selvmord. Ved å snakke om, skrive om og publisere saker om selvmord og selvmordsforsøk, kan mediene bidra til å redusere tabuer og redusere ryktespredning.

Samtidig er det noen særlige avveininger som bør gjøres i disse sakene, og vi vet at mange journalister og redaktører er redd for å trå feil. [En undersøkelse](#) foretatt blant norske redaktører og journalister i 2023 bekrefter dette.

Norsk Redaktørforening og Norsk Journalistlag har gått sammen om denne veilederen. Håpet er at den kan bidra til større trygghet i journalistisk og publisistisk arbeid.

Viktige grunnlag for veilederen har vært rapporten fra 4.9-utvalget i 2023, Redaktørforeningens veileder fra 2019 og PFU-basen.

Solveig Husøy (NR), Trond Idås (NJ), Geir Arne Kippernes (VG), Steinar Ulrichsen (Sandefjords Blad), Kjerstin Rabås (Adresseavisen) og Randi Helland (NRK)

Takk til dere som har lest utkast underveis og gitt tilbakemeldinger og innspill:

Tone Tveøy Strøm-Gundersen (nyhetsredaktør i Aftenposten), Trude Hansen (PFU-sekretariatet), Reidun Kjelling Nybø (generalsekretær i Norsk Redaktørforening), Jakob Ellingsen (journalist i Fosna-Folket), Maria Hasselgård (PFU-sekretariatet), Morten Ulekleiv (redaktør i Halden Arbeiderblad), David Stenerud (redaktør i ABC Nyheter), Egil Sundvor (redaktør i NRK Dokumentar og samfunn), Hilde Schjerve (redaktør i SOL.no), Fred C. Gjestad (redaktør i Raunnes), Helje Solberg (nyhetsdirektør i NRK), Ann-Inger Borstad (leder for nyhetsavdelingen i Adresseavisen), Danby Choi (redaktør i Subjekt), Arne Jensen (seniorrådgiver i Norsk Redaktørforening).

Sjekkliste

Denne sjekklista kan fungere som huskelapp og hurtigsjekk før publisering.

1. Har saken offentlighetens interesse?
Normal nyhetsvurdering. Har hendelsen sider ved seg som har betydning ut over den private sfæren?
2. Er opplysningene rundt selvmordet viktige for saken?
Detaljer rundt selvmord/selvmordsforsøk kan være ekstra belastende for dem som er berørt. Nærhet i tid kan ha betydning for vurderingen her.
3. Er språket nøkternt?
Styr unna formuleringer som glorifiserer selvmordet og fremstiller det som noe lyst og positivt – en utvei fra smerte, eller som noe spektakulært. Se kritisk på ladede ord og adjektiver.
4. Har du tatt nok hensyn til pårørende og andre som er direkte berørt?
Hensynet til pårørende må veies opp mot hvor viktig saken er for offentligheten. I praksis (og i PFU) er det vanlig å legge stor vekt på nærmeste pårørendes ønsker rundt grad av åpenhet.
5. Omtaler du metode eller konkret sted for handlingen?
Gå en ekstra runde: Er det vesentlig for saken å omtale dette, og er saken i seg selv vesentlig nok? Hvilke opplysninger er absolutt nødvendige, og hvor spesifikk må du være?
6. Har du husket informasjon om hvor publikum kan oppsøke hjelp?
7. Kan omtalen tenkes å være kontroversiell? Da kan det være lurt å fortelle om de etiske vurderingene både internt og eksternt.

En lesehjelp til 4.9

Ved omtale av selvmord og selvmordsforsøk er det god presseskikk å vektlegge en nøktern fremstilling. Vis hensyn til dem som er direkte berørt. Vær varsom ved omtale på et tidlig tidspunkt. Det kreves høy aktsomhet ved beskrivelse av metode og det spesifikke stedet for handlingen.

Vær Varsom-plakaten punkt 4.9

Ved omtale av selvmord og selvmordsforsøk er det god presseskikk å vektlegge en nøktern fremstilling.

«**Ved omtale**» - Selvmord er et alvorlig samfunnsproblem som mediene bør og kan omtale. Temaet krever varsomhet, men dette må alltid veies opp mot offentlighetens interesse.

«**Nøktern fremstilling**» - Det er to grunner til at dette fremheves spesielt. For det første vil detaljerte beskrivelser av handlingen og forholdene rundt kunne utgjøre en ekstra og unødig belastning for dem som er direkte berørt, og for dem har tatt sitt liv eller forsøkt å gjøre det. Gjør en avveining av hvilke elementer som er relevant for offentligheten, og vær oppmerksom på detaljene. Den andre siden av dette er at omtale som gir et spektakulært, glorifiserende preg kan gi en grad av smitteeffekt i sårbare grupper – selv om smitteeffekten i seg selv er liten. Vær på vakt mot formuleringer som gir inntrykk av selvmord som noe lyst og positivt, og som en mulig utvei fra smerte, eller som forsterker myten om at de største kunstnerne/hjernene dør for egen hånd.

Når kjente mennesker dør, er det grunn til å være ekstra på vakt. Omtalen blir ofte massiv, og eksponeringen for utsatte grupper mye større enn ved «vanlige» nyhetssaker.

Vis hensyn til dem som er direkte berørt.

Det ligger en ekstra sårbarhet og belastning i selvmord og selvmordsforsøk, både for dem som har utført handlingene, pårørende og venner. Det kan også gjelde for andre som er tett på – også profesjonelle hjelpere eller andre som har en profesjonell relasjon, som for eksempel en lærer.

Å «ta hensyn» handler om å veie informasjonsansvaret mediene har opp mot belastningen omtale gir for dem som er rammet. Det handler også om hvor detaljert omtalen bør være og hvordan man forholder seg til dem som er rammet som kilder. Det handler også om omtalens art på et tidlig tidspunkt, slik det er formulert i neste setning i dette punktet. Vær bevisst på at selv om den avdøde er anonymisert, vil de færreste saker være anonyme for pårørende og nærmiljø.

Vær også oppmerksom på kravene til hensyn til omtale av barn (VVP 4.8), hvis barn har tatt sitt liv eller er pårørende.

Hensynet til nærstående ligger også i VVP 4.6. Ved endringen av 4.9 i 2024 ble det tatt inn også her, blant annet for å kunne samle klagesakene i samme punkt.

Vær varsom ved omtale på et tidlig tidspunkt.

Denne setningen stiller krav til særlig varsomhet i breaking-journalistikken. Informasjonsbehovet kan være stort hvis veien er sperret ved en bro eller det foregår en stor leteaksjon. I mange tilfeller vil det være vanskelig å få bekreftet at det dreier seg om selvmord på et tidlig tidspunkt.

I slike situasjoner er det et godt råd å informere om det som påvirker samfunnet og unngå spekulasjoner. Også her må publikums informasjonsbehov veies mot belastningen for dem som er direkte berørt. I saker hvor pårørende har reagert på tidlig omtale, har det veid tungt i PFUs avgjørelser.

Hvor åpent man omtaler bekreftede selvmord vil også være et spørsmål om praksis i hver enkelt redaksjon. Det er lurt å diskutere disse spørsmålene generelt i redaksjonen, slik at man er forberedt når hendelsene inntreffer. Det kan også være klokt å utarbeide egne retningslinjer.

Det kreves høy aktsomhet ved beskrivelse av metode og det spesifikke stedet for handlingen.

«Smitteeffekten» har stått sentralt i medienes varsomhet ved omtale selvmord, spesielt metode, men også spesifikt sted. Selv om forskning viser at smitteeffekten er lav, er det grunn til å tro at nettopp disse forholdene kan påvirke noen sårbare grupper spesielt. Derfor er formuleringen rundt dette i Vær Varsom-plakaten også streng. Det finnes saker hvor metode og/eller sted er helt nødvendig å omtale. Det har også PFU slått fast. Men praksisen er restriktiv – omtale bør være svært godt begrunnet og ikke mer detaljert og eksponert enn nødvendig. Særlig gjelder dette nyhetsjournalistikken kort tid etter hendelsen.

Utvalget som kom med forslag til ny ordlyd i punkt 4.9 i 2023, minnet om at det er stor forskjell på en detaljert og dramatisk beskrivelse av metode, og det å nøkternt og varsomt informere om selvmordsmetoden. Det samme gjelder sted for selvmordet. Det å publisere dramatiske detaljer fra stedet kort tid etter selvmord eller selvmordsforsøk, kan være presseetisk problematisk.

Vanlige dilemmaer:

Kan vi si det rett ut?

Omformuleringer som «personlig tragedie» er fortsatt i bruk, selv om det skjer i mindre grad enn før. Vi oppfordrer journalister og redaktører til å være bevisst på hvordan språket på denne måten kan skape mer usikkerhet og spekulasjon enn nødvendig, og i tillegg være med på å opprettholde tabuer.

Notisene nedenfor omhandler samme sak, men i to ulike tradisjoner. Dette er et godt eksempel på at åpenhet, i et nøkternt og saklig språk, er en god rettesnor.

OVERGREPSMISTENKT FUNNET DØD

En tanemann ble funnet død av politiet onsdag. Straffesaken mot mannen, som skulle starte samme dag i Indre Finnmark tingrett, ble dermed avlyst. Operasjonsleder Tarjei Sirma-Tellefsen ved Østfinnmark politidistrikt bekrefter overfor Ságat at en politipatrulje i Tana fant en mann død ved 06.30-tiden i går onsdag. Sirma-Tellefsen sier politiet ikke mistenker at noe kriminelt ligger bak dødsfallet. - Mannen er ikke identifisert eller obdusert. Derfor går vi ikke ut med flere opplysninger om dødsårsaken, sa operasjonslederen til Ságat klokken 10.30 onsdag. Mannen var tiltalt etter straffelovens paragraf 195 for seksuell omgang med barn under 14 år. Sagat 3. mai 2007

RETTSSAK AVLYST

TANA: Overgrepsrettssaken mot en tanaværing som skulle startet i Indre Finnmark tingrett onsdag er avlyst, etter at mannen tok sitt eget liv natta før rettsforhandlingene skulle ha startet. Mannen var tiltalt for en rekke seksuelle overgrep mot flere unge gutter i perioden fra 1994 til 2004. Tre av tiltalepunktene gjaldt gutter under 10 år, og den yngste var bare seks år gammel da overgrepene mot ham skal ha startet. Finnmarken 03. mai 07

Hva gjør vi når pårørende ikke ønsker omtale?

Hvilke pårørende vi skal ta særlig hensyn til, avgjøres av hvor nær de er personen. Har du vokst opp hos grandtanten din, vil hun være å anse som en nær pårørende. Men vanligvis snakker vi her om foreldre, søsken, egne barn og partner/kjæreste. Uansett kan det være klokt av redaksjonen å kartlegge hvem som er de nærmeste.

Det enkleste å forholde seg til er etterlatte som selv går åpent ut og forteller om selvmord – slik tilfellet var etter Ari Behns død. Når pårørende ikke ønsker åpenhet, velger mediene i de fleste tilfeller å etterkomme dette ønsket. En aktuell løsning kan være å kontakte etterlatte via en prest eller annen naturlig kontaktperson, og forsøke å få formidlet ønsket om å kunne gå ut med nøktern informasjon om hva som har skjedd.

I saker hvor det er viktig å få formidlet til offentligheten at det er snakk om et selvmord, må dette veies opp mot pårørendes ønsker. Avgjørelsen må ligge hos redaktør og ikke hos de pårørende. Noen ganger veier offentlighetens interesse tyngst, som i VGs sak om en avdød politiadvokat med en ulovlig våpensamling (2019). VG fikk medhold i PFU for at det var presseetisk akseptabelt å omtale selvmordet, fordi det var en vesentlig opplysning i saken – til tross for at de pårørende ikke ønsket det. [PFU-saken finner du her.](#)

Også når pårørende *ønsker* omtale, har mediene et selvstendig ansvar for å vurdere konsekvensene av omtalen for dem som er berørt og avdødes ettermæle.

Det å ta hensyn til pårørende handler ikke bare om omtale/ikke omtale. I tillegg til punkt 4.9 spiller også 4.3 og 4.6 inn i vurderingene:

4.3 Vis respekt for menneskers egenart og identitet, privatliv, etnisitet, nasjonalitet og livssyn. Vær varsom ved bruk av begreper som kan virke stigmatiserende. Fremhev ikke personlige og private forhold når dette er saken uvedkommende.

4.6 Ta hensyn til hvordan omtale av ulykker og kriminalsaker kan virke på ofre og pårørende. Identifiser ikke omkomne eller savnede personer uten at de nærmeste pårørende er underrettet. Vis hensyn overfor mennesker i sorg eller ubalanse.

Vær særlig bevisst på hvilke opplysninger, beskrivelser eller bilder som kan utgjøre en unødig belastning for etterlatte hvis de blir publisert. Det er klokt å søke dialog med de nærmeste etterlatte med tanke på å avklare deres ønsker og forberede dem på kommende publiseringer.

Publiser aldri opplysninger om selvmord før de nærmeste pårørende er varslet om det.

Hva når metode eller sted må med?

Det kan være nødvendig å informere om metode/sted i enkelte saker, for eksempel hvis saken handler om sikring av broer eller forebygging på institusjoner. Gjør i så fall nøye vurderinger av hvilke opplysninger som er nødvendige, og hold et nøkternt og saklig språk. Vær ekstra varsom med detaljerte og dramatiske beskrivelser i tilknytning til slike saker.

Forskerne advarer om at beskrivelser av sted kan påvirke enkelte sårbare grupper (smitteeffekt). Dette må likevel veies opp mot hvor viktig saken og disse konkrete opplysningene er for offentligheten.

Privat/profesjonell

Har man tett kontakt med pårørende eller sårbare personer over tid, opplever mange journalister at det kan være utfordrende å holde på en tydelig profesjonell rolle. Da er det viktig å ikke glemme oppgaven vår. Vi skal stille spørsmål – også kritiske – til kildene våre. Vi skal ta selvstendige avgjørelser om hvorvidt saken skal omtales, i hvilken grad vi skal identifisere, hvorvidt kildene er i stand til å vurdere følgene av sine uttalelser osv. Noen ganger betyr det å overprøve ønskene til kildene.

I saker som handler om liv og død vil det alltid være en fare for at journalister påtar seg et større ansvar for den enkelte kildes livssituasjon. Å være journalist er også å være medmenneske, og vi må kunne møte folk i vanskelige situasjoner og kunne gi råd når vi ser personer som åpenbart trenger hjelp. Men vi må forstå begrensningene i journalist- og redaktørrollen. Vi er ikke en del av hjelpeapparatet.

Klargjør derfor din egen rolle i møte med sårbare kilder. Det er vårt ansvar, ikke kildenes, å forstå hva som ligger til den rollen og ikke.

Her kan vi også anbefale NR, NJ og NP sin [Veileder i møte med ofre og pårørende](#).

Selvmord i breaking-journalistikken

Stans i trafikken som følge av hendelse på en bro eller en skinnegang, leteaksjoner og utrykninger – i nyhetsjournalistikken har vi mange saker som påvirker samfunnet og hvor vi mistenker at det kan være selvmord eller selvmordsforsøk involvert. Punkt 4.9 er klar på at vi skal være varsomme med omtale av selvmord og selvmordsforsøk på et tidlig tidspunkt. Så hva gjør vi da?

Først og viktigst: Har det som skjer offentlighetens interesse?

Dersom hendelsen påvirker mange, for eksempel ved at trafikken rammes eller at en leteaksjon tiltrekker seg betydelig oppmerksomhet, har offentligheten ofte interesse i saken eller konsekvensene av hendelsen. Informasjon rundt for eksempel trafikkstans må naturligvis ut raskt, men det skal mye til å omtale selvmord og selvmordsforsøk direkte i så tidlig fase, både fordi det kan være vanskelig å slå fast og av hensyn til pårørende.

Konkrete råd i løpende dekning og kort tid etter:

- Hold deg til fakta – ikke spekulér unødvendig om hva som kanskje foregår eller mulige intensjoner. Vær kritisk til det politiet sier umiddelbart etter en ulykke eller hendelse.
- Fokuser på konsekvensene.
- Unngå unødvendige detaljer. Vektlegg en nøktern fremstilling.
- Sjekk alltid om pårørende er varslet før du omtaler dødsfall – også selvmord.
- Når du vet at pårørende er varslet, undersøk deres ønsker med tanke på åpenhet rundt selvmord (gå gjerne via prest eller pårørendekontakter) og ta dette på alvor i den redaksjonelle vurderingen. Det er hensynsfullt å forberede pårørende på omtale i forkant.
- Når vi først rapporterer om en hendelse, f.eks. en leteaksjon eller en utrykning, bør vi også følge opp saken med hva som har skjedd.

Selvdrap i forbindelse med drap

I saker der en person først dreper andre, så seg selv, kan det være gode grunner for å omtale selvmordet eller politiets teorier om selvmord på et tidlig stadium. Ved å være åpen om hva som har skjedd, kan man for eksempel unngå ubegrunnet frykt for at en drapsmann er på frifot.

Nes-saken i februar 2024, der en bestefar er siktet for å ha drept sine to døtre og et barnebarn, er eksempel på en sak der politiet kort tid etter hendelsen sa at det så ut som om at det var drap/selvdrap. Dette ble også publisert av mediene.

Men også i de alvorligste sakene må man ta hensyn til pårørende og etterlatte. I dette tilfellet var de varslet da politiet på en pressekonferanse bare timer etter hendelsen gikk ut med hva de mente hadde skjedd.

Når kildene truer med selvmord

Kritisk journalistikk:

Journalistikken kan ha store konsekvenser for enkeltpersoner, og det kan være minst like krevende FØR man vet hva som blir publisert. Trusler om selvmord kan selvsagt være kalkulerte forsøk på å hindre eller utsette journalistisk arbeid, men vi må uansett alltid ta slike meldinger på alvor. Samtidig må hensynet til de som utsettes for journalistikken alltid veies mot hvor viktig saken er for offentligheten.

Noen gode råd:

- Oppfordre alltid til å søke hjelp hvis det blir truet med selvmord. Forsøk hvis mulig å sørge for at personen har folk rundt seg, som også kan være kontaktbare f.eks i forkant av publiseringer. Dette bør skje i dialog med vedkommende selv.
- Vær så åpen som mulig om den journalistiske prosessen, oppklar misforståelser og forsøk å skape trygghet også i en vanskelig situasjon. Når skal dere snakkes neste gang? Hva vil skje fram mot en eventuell publisering? Folk flest vet ikke hvordan journalister jobber – det kan ligge mye trygghet i å forklare så enkle ting som at vi sjekker fakta og at man alltid vil få svare på alvorlige anklager.
- Er det spesielle opplysninger eller detaljer vedkommende er særlig redd for at skal komme ut? Vurder om dette er nødvendig for saken.
- Vurder om publisering bør/kan skyves hvis det er behov for å avklare situasjonen. Orienter før publisering dersom det er mulig.
- Følg opp kilder du har hatt direkte kontakt med, også etter publisering.

Når sårbare personer stiller opp:

- Åpenhet og god informasjon om den journalistiske prosessen er viktig for å skape trygghet i møte med sårbare kilder.
- Blir du bekymret? Spør gjerne direkte om hen tenker på selvmord og oppfordre til å søke hjelp. Forskning viser at det ikke er farlig å snakke om selvmordstanker.
- Er du i tvil, søk råd hos profesjonelle og vurder om du kan snakke med familie eller andre nær personen. Hvis mulig, sørg for at de vet når publiseringer skjer.
- I saker hvor privatpersoner stiller opp med personlige erfaringer, bør det være lav terskel for å sette publiseringer på vent.
- Følg opp vedkommende, både før, under og etter publisering.

Akutte situasjoner: I noen akutte situasjoner med fare for liv og helse kan det være nødvendig å varsle nødetatene. Vær obs på at kildevernet kan ha betydning for hvem du kontakter eller på hvilken måte – avklar dette med redaktør.

Ta vare på medarbeidere og deg selv

Vi reagerer forskjellig på å dekke andre menneskers kriser. Det har både med personlighetstrekk/personlig historikk og konkrete forhold ved hver enkelt sak å gjøre.

Redaksjonen bør ha rutiner for å prate sammen underveis i arbeidet, både for å diskutere hvordan saken skal dekkes og for å kunne ventilere inntrykkene. Møt hverandre gjerne for en matbit eller en kaffe på slutten av en spesiell dag og la ordet gå fritt. Snakk både om hvordan oppdraget gikk og om opplevelsene av de menneskelige sidene av jobben. Dette brukes aktivt som en lavterskelmetode av politi og annet innsatspersonell.

«Invaderende drømmer» er en naturlig reaksjon på unormale opplevelser, men hvis de vedvarer utover 3-4 uker er det viktig å søke profesjonell hjelp. Da er det en risiko for at reaksjonen kan feste seg og utvikle seg til angst, depresjon eller en post-traumatisk stresslidelse.

Noen faktorer gjør oss spesielt sårbare for reaksjoner:

- Identifikasjon, f.eks. selvmord i egen familie/omgangskrets, egne barn på samme alder, samme seksuelle legning, egne psykiske utfordringer og selvmordstanker.
- Dekning av saker om selvmord i eget lokalmiljø, hvor det er krevende å skille mellom profesjonell rolle og medmenneske.

Sterke reaksjoner fra pårørende når pressen tar kontakt, kan utløse følelser av skyld og skam hos både journalister og redaktører. Forsøk gjerne å kontakte pårørende i krise via en tredjeperson som kan forhøre seg om det er greit å ta kontakt – f.eks. en venn av familien, lærer eller prest.

Både NJ og NR sentralt kan gi utfyllende råd.

Noen interessante PFU-avgjørelser

Pressens Faglige Utvalg har behandlet 22 klager på punkt 4.9 i perioden 2006 (da punktet sist ble endret) fram til 2023. 10 saker er i denne perioden felt for brudd på god presseskikk. Gjennom disse årene har det vært en klar utvikling i retning av større åpenhet. Det er viktig å understreke at alle avgjørelsene i PFU så langt er vurdert opp mot ordlyden i 4.9 som gjaldt fram til nyttår 2023.

Ingen saker er helt like, men disse sakene kan gi noen nyttige knagger å ta med i vurderingen i hver enkelt redaksjon når nye situasjoner oppstår. Sakene ligger kronologisk med de nyeste først.

Publiserte hypotese for tidlig

[PFU-sak 252-22](#) – Vårt Oslo – brudd

Vårt Oslo publiserte i oktober 2022 artikkelen «Person påkjørt på Rosenholm døde». Saken ble på et tidspunkt oppdatert med følgende opplysning «Ifølge politiet tyder mye på at det dreier seg om et selvmord.»

Avisen ble felt for ikke å ha tatt tilstrekkelig hensyn til mennesker i sorg, og for å ha offentliggjort politiets hypotese om selvmord på et for tidlig tidspunkt. I sin [uttalelse](#) legger PFU vekt på at avisa ikke selv undersøkte om pårørende var varslet, og at omtalen utgjorde en unødig tilleggsbelastning for de pårørende på det tidspunktet opplysningen ble publisert.

Selvordsomtale var ok, selv om pårørende ikke ønsket det

[PFU-sak 20-030](#) – VG – ikke brudd

VG avslørte høsten 2019 at en politiadvokat hadde vært en av de siktede i en stor våpensak. Poliadvokaten tok sitt liv etter å ha blitt presentert for de alvorlige anklagene mot seg, og etterlot et brev hvor han innrømmet forholdene og at han hadde brukt tilgangen til Politiets datasystemer til å skjule sporene sine. VG ble klaget inn av pårørende som ikke ønsket at selvmordet skulle omtales. PFU ga VG medhold i at dette var en nødvendig opplysning, og at den nøkterne og saklige omtalen måtte være innenfor god presseskikk.

Pårørende ønsket ikke omtale – innenfor, men for tidlig

[PFU-sak 161-20](#) - Oppland Arbeiderblad – brudd på 4.6 (men ikke på 4.9)

25. november 2020 behandlet PFU en klage mot Oppland Arbeiderblad etter en nyhetssak om en leteaksjon som resulterte i funn av en død kvinne. OA siterte politiet på at de mente kvinnen hadde tatt sitt eget liv. Saken ble klaget inn av avdødes døtre. De mente det måtte være opp til etterlatte om selvmord skal offentliggjøres, ikke media.

PFU konkluderte med at OA ikke hadde brutt 4.9, men understreket pressens ansvar for å være varsom ved omtale av dødsfall. "Pressens informasjonsansvar må vektes opp mot VVP 4.6, som handler om å vise hensyn til mennesker i sorg. I denne konkrete saken, på det gitte tidspunktet, mener utvalget at hensynet til pårørende veide tyngre enn informasjonsbehovet. Opplysningen om at politiet mente at kvinnen tok sitt eget liv, ble publisert for tidlig, noe utvalget mener utgjorde en unødig tilleggsbelastning for klagerne", heter det i uttalelsen.

En frifinnelse som har bidratt til endring

[PFU-sak 116/18](#) – TV 2 (Åsted Norge) – ikke brudd

Høsten 2019 behandlet PFU en klage mot TV 2-programmet «Åsted Norge» som ble diskutert og sannsynligvis åpnet for en endret praksis i flere redaksjoner. Avgjørelsen kan også sees som et bevis på at etikken ikke er statisk, men gradvis beveger seg og at nye holdninger til åpenhet utfordrer det som har vært praksis i mange norske redaksjoner.

Saken gjaldt en episode av kriminalmagasinet Åsted Norge sendt 14. mai 2019. Klageren reagerte på innslaget i programmet der man i en scene omtaler et selvmordsforsøk i sentralarresten i Oslo. En ansatt viser fram en gjenstand og forklarer hvordan en innsatt har lagd den til en snor. Klageren reagerte på den detaljerte beskrivelsen av metode. Pressens Faglige Utvalg konkluderer med at dette ikke var brudd på god presseskikk og begrunnet det med at reportasjen oppfyller et allment informasjonsbehov ved å vise hvordan ustabile mennesker i arresten kan utgjøre en fare for seg selv og andre og at metodebeskrivelsen her var relevant. Utvalgets flertall la vekt på at selvmordsforsøket som her omtales, fant sted i omgivelser der mennesker holdes under strenge restriksjoner. Utvalget påpeker imidlertid at TV 2 kunne ha vært mer sparsommelig med opplysninger om hvordan gjenstanden var bearbeidet.

Men utvalget var delt, og en av allmennrepresentantene mente at TV 2 hadde opptrådt kritikkverdig.

Følgedokumentar om aktiv dødshjelp fikk kritikk

[PFU-sak 082ABC/15](#) – NRK (Brennpunkt) – brudd (dissens)

I aktiv dødshjelp-debatten har metodebeskrivelse stått helt sentralt.

I 2015 publiserte NRK Brennpunkt dokumentarfilmen «Den siste reisen» som fulgte en alvorlig syk kvinne til en klinikk i Sveits der hun avsluttet livet. PFU mottok tre klager på publiseringen, fra Rådet for legeetikk, selvmordsforskere og organisasjonen Menneskeverd. Klagen gjaldt omtalen av metode.

PFUs flertall mente NRK burde vist større varsomhet i formidlingen av handlingsforløpet. «Det er bredt akseptert innenfor forskningen at detaljert omtale av selvmordsmetoder kan ha en smitteeffekt. (...) Samtidig som det er positivt at problematikken rundt selvmord, herunder legeassistert selvmord, omtales, er det derfor viktig at man søker å unngå en unødig detaljeringsgrad. Videre bør man være nøye med å presentere alternativer til selvmord og måter man kan forebygge selvmord på», heter det i flertallets uttalelse.

Fire av PFUs medlemmer konkluderte med at NRK Brennpunkt hadde opptrådt kritikkverdig. PFU-medlem Henrik Syse fulgte samme argumentasjon, men mente at NRK hadde brutt god presseskikk. Utvalgets mindretall konkluderte med at NRK etter en samlet vurdering ikke hadde brutt god presseskikk.

Selvmordsforsøk var sentral del av historien

PFU-sak 049/18 – Fædrelandsvennen – ikke brudd

3. februar 2019 publiserte Fædrelandsvennen en artikkel om en 15 år gammel jente som drepte en tilfeldig 17-åring. Avisen beskrev hvordan 15-åringen forut for drapet gjentatte ganger forsøkte å begå selvmord, eller truet med å gjøre det, samt hvordan hun utagerte og var voldelig. Klageren, en organisasjon for barnevernsbarn, mente at Fædrelandsvennen hadde omtalt jentas problemer på en altfor detaljert måte og at avisa har beskrevet jentas selvmordsforsøk. PFU mente at det allmenne informasjonsbehovet måtte veie tungt. Bakteppet for artikkelen var et drap.

Omtalen var viktig for å ettergå systemet som skulle ivareta jenta. Selv om jenta i saken ble avbildet på broer og artikkelen beskrev hvordan jenta en rekke ganger forsøkte å ta sitt liv, mener PFU at dette var en så sentral del av jentas historie og gjort på en så nøktern og faktaorientert måte at det ikke var snakk om brudd på god presseskikk.

PFU påpeker her, slik utvalget også har gjort tidligere, at «VVP 4.9 ikke innebærer et absolutt forbud mot å omtale metode.»

Brukte omstridte bilder for å illustrere omstridt bildebruk

PFU-sak 017AB/18 – Glåmdalen – brudd på 4.12 (men ikke på 4.9)

Glåmdalen publiserte 10. januar 2018 en nettartikkel om selvskading og en skjult Instagram-trend. Begge klagen gjaldt særlig bildebruken til avisa som de mente kunne

påvirke andre unge til selvskading. PFU er i sin uttalelse meget kritisk til avisens bildebruk og mener den er for massiv. Utvalget mener det er et paradoks at Glåmdalen adresserte den farlige smitteeffekten som bilder av selvskading kan ha, samtidig som avisen selv laget et eksplisitt bilde av selvskading og presenterte det på forsiden. PFU viser til punkt 4.12 i Vær Varsom-plakaten om at det for bruk av bilder gjelder de samme aktsomhetskrav som for skriftlig og muntlig fremstilling.

Omtale av selvmordsplaner var unødvendig belastning

PFU-sak 159/18 - Bergensavisen – brudd

Klagen gjaldt to artikler i Bergensavisen (BA) publisert i tidsrommet mars til juli 2018. I den første artikkelen skrev BA at en mann var tatt for oppbevaring av et livsfarlig giftstoff og at mannen hadde planlagt å ta sitt eget liv. I den andre artikkelen skrev BA at en mann hadde omkommet, og at han tidligere hadde hatt befatning med giftstoffer. Klageren var den avdøde mannens bror som mente BA ikke hadde vært varsomme nok i omtalen av brorens selvmord og at det var unødvendig å opplyse at mannen hadde planer om å ta livet sitt i den første artikkelen.

PFU konkluderte med at omtalen av selvmordsplanene utgjorde en unødvendig belastning for mannen og hans pårørende. Videre reagerer utvalget på beskrivelse av hvordan giftstoffet kan fremstilles og ta liv og viser til ordlyden om å unngå metodebeskrivelse i Vær Varsom-plakaten.

Dokumentarfilm om Golden Gate ble frikjent

PFU-sak 021/08 – NRK - ikke brudd

15. desember 2007 og 6. januar 2008 sendte NRK den amerikanske dokumentarfilmen «The Bridge» som handler om det store antallet personer som årlig tar sitt liv ved å hoppe fra Golden Gate-broen i San Francisco. PFU uttalte at klageren isolert sett selvsagt hadde rett i at «The Bridge» fremsto som presseetisk problematisk, ut fra den aktuelle formuleringen i Vær Varsom-plakaten. Men utvalget argumenterte også med at dokumentaren var et ansvarlig filmatisk arbeid om selvmord som fenomen. Utvalget la vekt på filmens underliggende varhet som vitner om respekt for temaets alvor. Utvalget mente at NRK kunne ha tatt med informasjon om hvor man kan søke hjelp for å forebygge selvmord.

Usikker dødsårsak

PFU-sak 131/07 – Agderposten – brudd

Den 7. mai 2007 publiserte Agderposten en nyhetsreportasje om en trafikkulykke. Helt i slutten av saken går det fram at ulykken skyldtes et selvmord. Klageren var avdødes søster. Hun viste til at politiets etterforskning ikke konkluderte med selvmord. Agderposten avviste klagen og mente vurderingen om å omtale selvmordet var riktig med tanke på de dramatiske konsekvensene kollisjonen hadde for beboere i området. PFU konstaterte at det var uenighet om hvorvidt det var avklart at det faktisk var tale om et selvmord. «Selv om det i artikkelen er henvist til selvmord på en diskret måte, merker utvalget seg at forholdet ikke var avklart. Dermed burde redaksjonen ha avstått fra å påføre de nærmeste den ekstra belastningen det var å motta slik informasjon via avisen», avsluttet PFU sin fellede uttalelse.

Selvmordsbrev ble frikjent

PFU-sak 193/06 – VG – ikke brudd

Klager: Karsten Hytten og anonymisert skole ved rektor og undervisningsinspektør

5. oktober 2006 publiserte VG en større reportasje om et selvmordsforsøk. Selvmordsbrevet til en 14 år gammel jente ble gjengitt. Det kom fram at jenta over lang tid var blitt utsatt for mobbing fra medelever. PFU mente VG kunne ha brakt inn klare advarsler overfor andre unge i lignende situasjoner og informert om hvor man kan få hjelp ved selvmordsfare. Utvalget la avgjørende vekt på hvor viktig det er at mediene får fram reelle historier som gir innblikk i unge menneskers vanskelige virkelighet.

Valgte livet på Tromsøbrua

PFU-sak 197/06 – VG - brudd

Saken gjaldt omtale av et selvmordsforsøk som ble forhindret fra Tromsøbrua. VG publiserte 21. september 2006 en nyhetssak med hovedtittelen «Valgte livet».

Klageren var talsperson for den omtalte kvinnen og hennes familie. De mente kvinnen kunne ha blitt identifisert og vektla merbelastningen et menneske i livskrise ble påført. PFU mente det var legitimt av VG å omtale den mulige selvmordsforebyggende effekten av brosikringen, men at bildebruken var krenkende, noe VG burde ha forstått. For PFU var det her hensynet til kvinnen og hennes nærmeste som veide tyngst.

PFU-sak 176/06 – Bladet Tromsø - brudd

Saken gjaldt omtale av samme selvmordsforsøk som over – Bladet Tromsø omtalte hendelsen dagen før VG under tittelen «Overtalt til ikke å hoppe». PFUs uttalelse er nesten identisk med uttalelsen i VG-saken.

Første sak etter endringen i Vær Varsom-plakaten i 2006

PFU-sak 039-06 – Stavanger Aftenblad – kritikk (dissens)

11. februar 2006 publiserte Stavanger Aftenblad et intervju med Lars Chr. Sande som mistet kona mens hun var pasient ved Psykiatrisk klinikk i Stavanger. Klagen gjaldt omtale av selvmordsmetoden et stykke ned i teksten.

PFU mener avisen var i sin fulle rett til å omtale selvmordet, men at avisen burde utelatt opplysningen om hvordan selvmordet skjedde. Samtidig legger flertallet vekt på at artikkelen var skrevet med både respekt og grundighet. Utvalgets flertall mener likevel at Stavanger Aftenblad her har optrådt kritikkverdigg. Mindretallet i PFU argumenterer på samme måte, men konkluderer med at Stavanger Aftenblad ikke har brutt god presseskikk.

Vår kommentar: Denne aller første saken som PFU behandlet etter at det forrige punkt 4.9 i VVP ble vedtatt står i skarp kontrast til konklusjonen i [en sak mot Dagbladet](#) ett år tidligere, der PFU frikjente en artikkel med langt mer sensasjonspreg og detaljert metodebeskrivelse. Det kan også være et uttrykk for usikkerhet etter at metode kom inn som et sentralt poeng i 4.9, og at utvalgets flertall i saken mot Stavanger Aftenblad tolket metodepunktet mer bokstavelig enn PFU seinere har gjort.